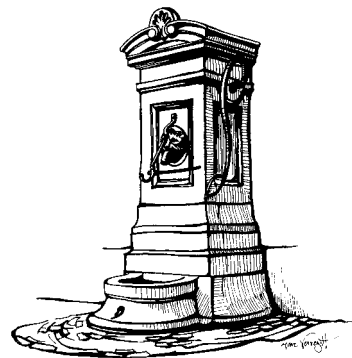

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN

NUMMER 64 □ 10-11-12/2009 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

Gelukkig Nieuwjaar!

Waar is de tijd, zullen onze lezers zuchten bij het bekijken van dit winterse dorpsgezicht uit de dertiger jaren van vorige eeuw. De elektriciteit was al aangelegd, het hemel- (en andere) water stroomde van de spoorweg in goten naar de Nijlen Beek en heel achteraan (daar waar vandaag de verkeerslichten staan) bemerkten wij de kruin van onze verdwenen vrijheidsboom...

Woord vooraf

Lieve Lezeres en beste Lezer,

Als ik dit schrijf, zitten we andermaal dicht bij Nieuwjaar. Naar goede gewoonte wensen wij u van harte een gelukkig jaar toe. Wij nemen ons alvast kordaat voor te blijven “poempen”, en zowat tweeduizend lezers zullen het daarmee best eens zijn!

Tradities versterken het wijgevoel. Wij vinden het dus de moeite waard om een verkenning te doen van de oude en jonge gewoonten in Nijlen, Kessel en Bevel. Wanneer vieren wij moederdag? Hoe wordt een geboorte gevierd of een huwelijk aangekondigd? Hoe vieren wij de overgang van oud naar nieuw? En hoe zit dat tegenwoordig met het nieuwjaarszingen? Met deze kleine greep vragen zitten we meteen volop in het project dat Volkskunde Vlaanderen de volgende twee jaar uitvoert onder de titel “Zoals gewoonlijk”. Onder meer het Davidsfonds en Erfgoedcel Kempens Karakter doen mee... en dus ook uw Poemp. In volgend nummer meer daarover. Kunnen wij ook op uw medewerking rekenen? Dat zou ons erg plezieren; samen immers maken wij De Poemp!

Zoals gewoonlijk...

“Tradities zijn misschien wel alleedaags, maar tegelijk ook heel waardevol. Zonder erbij stil te staan geeft een generatie via tradities een stukje van haar cultuur door aan de volgende. Maar waarom we bepaalde tradities door de jaren heen bewaren en andere gebruiken dan weer niet, is niet altijd duidelijk. Is het louter een kwestie van gewoonte of is er meer aan de hand? Bieden tradities ons misschien houvast op droeve of feestelijke momenten? Versterken ze het groepsgevoel? Of helpen ze ons vooral om onszelf en anderen beter te leren kennen?”
(Webstek Volkskunde Vlaanderen vzw)

Walter Caethoven.

Lezers schrijven

Albertkanaal

Onze bijdrage over “De Kleine Nete en Sas 2” wekte bij heel wat abonnees jeugdherinneringen op. Zo hadden trouwe lezers als Octaaf Engels en René Douws enkele vragen bij de plechtige ingebruikname van het Albertkanaal. Daarom hier een woordje uitleg.

Het Albertkanaal werd meermaals “ingevaren”. Op 13 mei 1935 werd de sectie Antwerpen – Herentals plechtig geopend door Koning Leopold III. De officiële opening van het volledige kanaal gebeurde op 30 juli 1939 door dezelfde vorst. De plechtigheden werden echter vroegtijdig afgebroken door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Bij de Duitse invasie werden vrijwel alle bruggen en sluizen vernield. De eigenlijke ingebruikname werd daardoor verschoven naar 1946, het jaartal dat in vorige Poemp vermeld werd. Zo, daarmee weten onze lezers er (ongeveer) alles van!

Walter Caethoven.

In de dichtbundel “Het Gewei van de Wind” (1962) van Robin Hannelore komt volgend gedicht voor dat uitstekend past in onze reeks rond “Schitterend Geslepen”. Hier volgt het, met welgemeende dank aan August Obbels voor het toezenden.

Hymne aan de diamantslijper

*Winden en vogels stierven in het zand
doorheen eeuwen die leegsneeuwen
in zijn hand
maar hun liedjes hebben tijden vereend
en liggen diep in de grond
tot diamanten versteend.
Dagelijks bewerkt de diamantslijper
kernen
van tot aanvaarding geknede weelde
soms pijn nog en opstand
alsof de bitterheid zich verdeelde
door een eindeloos misverstand.
Op de schijf weerklinken plots
liedjes van verten, bergen en oerwouden,
van goden die hemelen bouwden.
Diamantslijper, onder wiens handen
de oude dromen duizend kleuren krijgen
hemelgewelven en vloeiende vlakten,
vertel mij het lied van vogels en winden
wier lofzangen en klachten vertakten
in een gewei waarvan ik niet eens
de stam kan weervinden.*

Robin Hannelore.

Mensen aan De Poemp

Jos Bastiaens, 03.481.81.90
Hypoliet Budts, 03.481.69.27
Walter Caethoven, 03.481.85.70
Hendrik Claes, 03.481.82.58
Flor Dieltjens, 03.481.70.41
Herman Engels, 03.481.84.11
Jef Hermans, 03.411.02.78
Frans Lens, 03.480.04.81
Jos Thys, 03.411.21.98
Pol Van Camp, 03.481.74.38
Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Over foto's en illustraties

Beschikt u over foto's of illustraties die mogelijk in ons tijdschrift kunnen gebruikt worden, dan maken wij daarvan graag een digitale kopie. Neem daartoe contact op met één van onze bestuursleden (zie telefoonlijst in dit kadertje). Binnen de kortste tijd bezorgen wij u het origineel terug. Tenzij u het aan De Poemp wil schenken. In elk geval bedankt voor de medewerking!

Dit is de laatste Poemp...

...van 2009. Dus vragen wij onze trouwe lezeressen en lezers andermaal om hun abonnement te hernieuwen. Voor 7 Euro bent u weer een heel jaar bij De Poemp! Wordt ons blad u per drager bezorgd, dan zal die u hierover wel aanspreken of - bij afwezigheid - een stortingsformulier in uw Poemp stoppen. Komt ons blad met de postbode bij u, dan vindt u meteen dat stortingsformulier in uw exemplaar. Gelieve dan 7 Euro te storten op rekening 853-8126108-62 van Davidsfonds Afd. Nijlen. Zo weten wij dat u verder wil “poempfen” en kunnen wij post en drukker blijven betalen. Alvast bedankt!

Virginie, plant ook veel patatten... (28.2.1917)

Over de Grote Oorlog heeft De Poemp het al vaker gehad. Toch bleef nog een facet ervan onbesproken : het lot van de krijgsgevangenen in Duitsland. Dankzij het notitieboekje van Ferdinand Cambré kunnen we nu deze leemte vullen.

Nand Cambré werd op 24 juli 1879 te Herenthout geboren en overleed te Nijlen op 25 december 1949. Hij was gehuwd met Virginie Van Rompaey, die in Nijlen Vizenie van Nanten genoemd werd. Zij werd in Nijlen geboren op 7 november 1879 en overleed er op 22 oktober 1959.

Zij woonden in de Statiestraat: waar nu het FINTRO-agentschap is. Nand was schoenmaker en muzikmeester van de Harmonie St.-Cecilia. Uit de conversatie Nederlands – Frans die hij in dat boekje noteerde, kunnen we het volgende distilleren.

- Ik ben te Bioul gevangengenomen. (Dat ligt op de N932 zo'n 15 km ten zuiden van Namen. Daar zouden veel Belgische soldaten, zo'n 5000, in handen van de Duitsers gevallen zijn op 23 of 24 augustus 1914). (1)

- Ik heb in Soltau en Oberhode (2) gezeten, maar het langst in Oberhode. (Op het moment dat hij die zinnen schrijft, zat hij daar al 18 maanden).

- De eerste winter was verschrikkelijk, daar er niets gereed was. Wij hebben in een schuur geslapen op stroozakken. Den 24 December kregen wij één deken. Onnodig te zeggen dat wij het koud hadden. Wij hadden ook allen slechte klederen. Bijna blootsvoets moest men in de turf/veengrond (tourbe) werken (3). De eerste winter zijn er velen van de onzen ziek geworden. Maar ik werkte op de schoenmakerij. (zie foto)

Soldaat, schoenmaker en muzikant Nand Cambré.

Later kwamen de pakken uit België. (Vanaf april 1915 noteert hij nauw-

Nand Cambré in het "Atelier des Cordonniers" in krijgsgevangenschap te Oberhode, Duitsland.

keurig wanneer, wat en van wie hij pakjes toegestuurd kreeg. Meer daarover later.)

- De mandaten (cheques, betalingsopdrachten, m.a.w. geld) kwamen vanaf dan goed toe.

- Men kon zich dan brood en suiker kopen.

- Er werd ons ook een 2de deken gegeven.

- Welhaast kwamen er klederen af.

- De ellende verminderde dan ook langzaam.

- Daar nu de pakken goed komen, hebben wij geen klagen. (Klagen deed Nand niet, zeker niet in de brieven aan zijn vrouw. Die had het in een bezet Nijlen met 4 kinderen immers al moeilijk genoeg.)

- In den beginne waren wij ook ongelukkig daar er geen brieven aankwamen. Nu zijn we geruster, wetende dat thuis alles goed is. (Uit de kladversie van een brief aan zijn vrouw vernemen we nochtans dat hij het

Nand in het kamp van Oberhode.

bericht gekregen heeft dat zijn oudste dochter, Stanske, overleden is. Hij dateert die brief 15.9.1916.)

- Wat deedt gij den ganschen zondag? 's Voormiddags was het namen afroeping (appel). 's Namiddags schreven wij naar onze families en daarna speelden wij met de kaarten. (Volgens zijn boekje was Nand niet alleen bezig Frans te leren. Ook Duits probeerde hij. En verder noteerde hij erin teksten van liederen, o.a. Het looze Visschertje, Marleentje, Tinken van Heule, Schoentje lap en nog enkele andere. Waarschijnlijk hebben ze die ook samen gezongen in hun vrije tijd. Onder zijn leiding.)

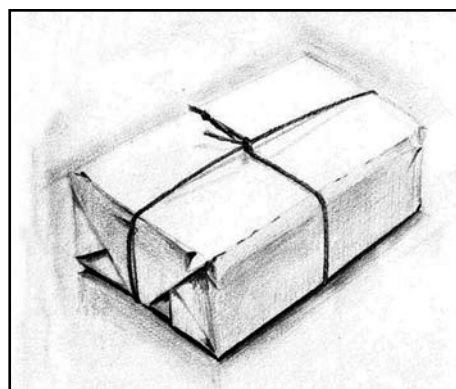
- 's Avonds gingen wij vroeg slapen.

Over de wekdagen schrijft hij niet veel. Dan moest er vooral gewerkt worden. Voor hem viel dat nogal mee. Als schoenmaker ontsnapte hij aan het zware labeur op de akkers en in het veen. Meer zelfs, voor zijn werk als schoenmaker maakte hij zelfs "uitstapjes" naar Bienenbüttel. Daar werkte hij ongeveer de helft van

de week bij Fr. Westedt, Schuhmachermeister. Dat veronderstel ik, omdat hij het op 10 oktober 1918 in de lijkrede voor zijn vriend Jozef Debinck heeft over "al uwe vrienden van de Comando Bienenbüttel en omstreken" en omdat hij het adres van zijn baas (Fr. Westedt Bienenbüttel Kreis Uelzen Provinz Hannover) in zijn adressenlijst heeft opgenomen.

De pakjes

Omwille van de schrale rantsoenen waren de pakjes voor de krijgsgevangenen zeer belangrijk. Die kwamen van verschillende bronnen. Vanaf april vermeldt Nand 43 pakjes in 1915. Aanvankelijk vooral van zijn vrouw Virginie en andere familieleden (ons Mattil, ons Louise, enz.). Op 9 september komt een vrij groot pak van het Rode Kruis van Brussel. Daarin zit geherst brood (toast), chocolade, een peperkoek, tabak, pak sigaretten, muntjes, 3 sigaren, een doosken vleesch, café (koffie), een sigarettenboekske, een pakske coco, knoppen, garen en spelden. Soms ontbreekt er wel eens wat. Op 20 oktober vermeldt hij: ...een pond boter niet ontvangen. Of is het toegestuurde eten bedorven. Vanaf 1917 komen er ook pakjes van het Comité van Nijlen met als voorzitter L. Engels (13), van Adelaïde en Eulalie Vervoort (10). Die zaten toen in Holland! Er zijn zelfs pakjes van Zwitserland (2), Luik (1), van Het Werk in Holland (12) en van de bisschop (3). Op 23.4.1916 krijgt hij zelfs een colli greef (4) van zijn kinderen. In de pakken zitten vooral voedingswaren,

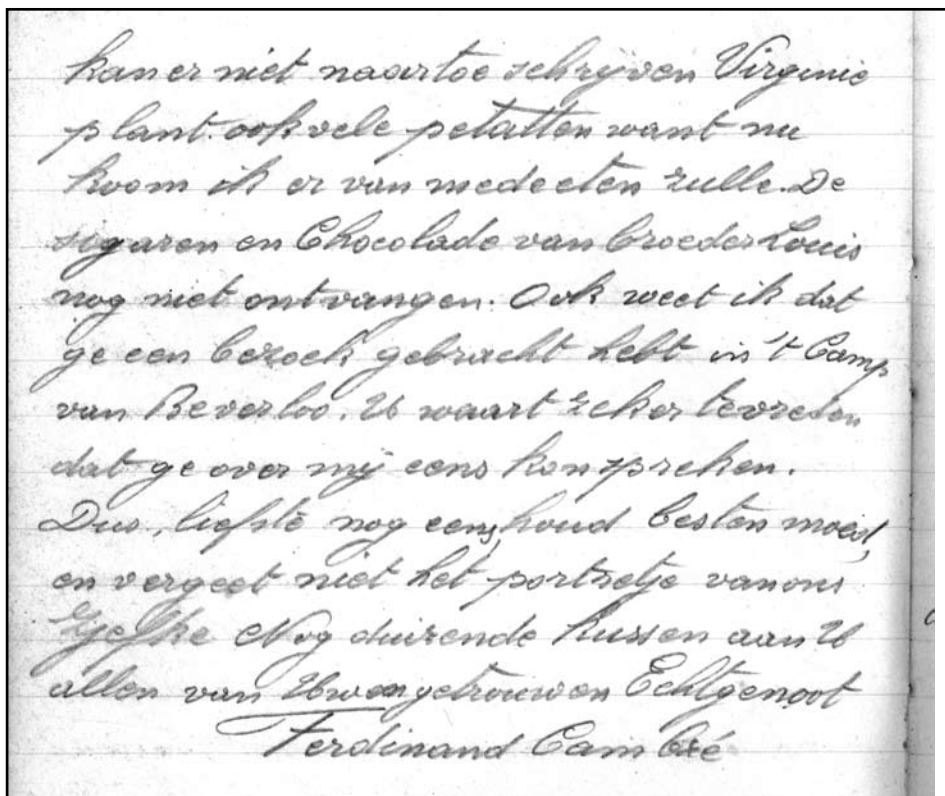
soms kleren, maar het belangrijkste voor Nand zijn rookartikelen. In de brief van 15.12.1916, zijn nieuwjaarsbrief, schrijft hij: "Virginie, als den tabac te duur is in België stuur dan a.u.b. wat geld naar Holland. Daar is hem toch goedkoper." (Gezusters Vervoort?)

Maar toch wil hij ook geestelijk voedsel. In diezelfde brief schrijft hij: "Wil zoo goed zijn van de eerste, tweede en derde uitgaaf van de Fransche en Vlaamsche taal te zamen op te sturen. Vraag die maar aan den schoolmeester. Terwijl ik hier toch nog moet blijven, heb ik nog de gelegenheid van wat Fransch te leeren."

De brieven

(kladwerkversies van wat hij naar Nijlen verstuurde)

De eerste brief die hij vermeldt, is die van 15.9.1916, waarin hij reageert op het overlijden van zijn oudste dochterje. Hij schrijft: "Het is zoals U schrijft, liefste Echtgenoot, dat O.-L.-Heer een offer moest van ons gedurende den oorlog, maar wreed is het dat Hij zulk offer vergt in mijn gedwongen afwezigheid." Hij bedankt zijn vrouw voor het pak dat ze hem gestuurd heeft, maar zegt haar hem verder alleen nog wat tabak te sturen, omdat zij en de kinderen het toch niet breed hebben. In zijn volgende brieven drukt hij zijn spijt uit dat hij hen schriftelijk een Nieuwjaar moet wensen, dat hij de Plechtige Communie van zijn zoontje Jef moet missen, probeert hij van op een afstand de opvoeding van zijn kinderen te sturen. (In de brief van 30.7.1917 zegt hij zijn vrouw: "Tracht ze zo goed mogelijk op te passen, bijzonder als ze naar het water gaan, en zorgt ook dat ze goed leeren, braaf, gehoorzaam en beleefd blijven.", maar spreekt hij vooral zijn verlangen uit weer thuis te zijn en in vrede te leven. In zijn Nieuwjaarsbrief van 1918 klinkt wanhoop door, omdat dat zolang uitblijft: "Wederom is een

Handschrift van Nand Cambré in zijn notaboekje.

jaar vervlogen, een jaar van mislukte hoop, een jaar waarin ik zo hoopte van weder bij mijne dierbare wezens te huis te zijn.... Gelijk er op dezen huidigen ogenblik een kleine ster van hoop aan deze donkeren hemel te zien is. Mocht dus deze ster weldra een stralende vredeszon worden tot geluk van het geheele menschdom." Hij zou nog bijna een jaar op de terugkeer naar huis moeten wachten. Maar hij had nog het geluk dat hij dit heuglijke moment kon meemaken. Anderen waren minder fortuinlijk en overleefden de gevangenschap niet. Zoals Nijlenaar Augustinus Crauwels, die op 14 januari 1917 overleed te Soltau, en zijn Waalse vriend Jozef Debinck die op 10 oktober 1918 overleed. Na meer dan 4 jaar gevangenschap, net voor de bevrijding, overlijden moet vreselijk zijn, zeker als het dan vrij plots gebeurt (... die nog maar pas tien à twaalf dagen geleden, nog met zooveel moed en iever naar den arbeid toog...)

Nand keerde wel naar huis terug, niet in 1917, hoewel hij toen erop hoopte: "Virginie, plant ook veel patatten, want nu koom ik ervan mede eten,

zulle." (28.2.1917), maar bijna twee jaar later.

Met dank aan Paul Cambré, Walter Caethoven en vooral aan Nand Cambré.

Rik Claes.

Nota's

(1) De Groote Oorlog : Bundeling van 120 nummers van een blad dat waarschijnlijk eind 1921 werd uitgegeven. Geen aanduiding van auteur of uitgever. Op blz. 91 van de 1935 bladzijden lezen we : De heer Joseph Chot verhaalt in zijn merkwaardig boek "La Furie allemande dans l'Entre-Sambre-et-Meuse" het volgende: "Honderden soldaten kwamen te Bioul aan. Ze waren zonder verband, zonder officieren... Uhlanen (lansiers) reden het plein op, geboden de soldaten de handen omhoog te steken en namen hen gevangen.

(2) Ödlandkultur und Arbeitslager (Ontginning van vage gronden en werkkampen voor de krijgsgevangenen).

Al in september waren de eerste groepen gevangenen vanuit Soltau naar Oberhode, Hudemühlen en Cordingen

overgebracht. Het district zorgt voor onderkomen en verzorging. Voor de verzorging vergoedt de legerleiding 68 Pfennig. De gevangenen zijn in boerderijen ondergebracht en goed (?) verzorgd. Waar zo'n boerderijen niet voorhanden waren, moesten barakken gebouwd worden...

Het voedsel bestaat uit koffie met brood, haver- en bloemsoep, 70 gram brood. Vier dagen is er vlees. De gevangenen moeten zelf hun eten klaarmaken. Een deel van de gevangenen werkt in de keuken, anderen zijn schoenlapper of kleermaker...

Zeer waardevol is het werk van gevangenen bij het vullen van turfputten, het uitspitten van boomwortels, enz.

(3) Gefangenenarbeit – eine Lebensfrage schreef W. Doegen in 1919:

Zonder de werkkraft van de massa gevangenen (669.000 volgens een lijst van maart 1916) te gebruiken, zouden de bewerking van de akkers en de oogstarbeid, en dus de voedselbevoorrading voor volk en leger, onmogelijk geweest zijn. En aan uitbreiding van de landbouwgronden (door ontginningen van woeste gronden zoals heide en veen) zou al helemaal niet moeten gedacht worden. Evenmin zouden industrie en nijverheid aan hun verplichtingen kunnen beantwoorden. Voor de organisatie van die tewerkstelling bestond bij het begin van de oorlog, net als voor het uitbouwen van de gevangenenkampen, helemaal geen uitgewerkt plan. Die organisatie groeide samen met de oorlog en de actuele behoeften.

(4) Greef : Graaf van Halfvasten, carnavalsfiguur, die als een soort van sinterklaas ook wel geschenken uitdeelt.

P.S.: Wat ik niet wist over Nand Cambré is dat hij ook handel dreef in steenkolen, die hij van Luik liet komen, en dat hij gewoonlijk een werknemer had. Zoon Jef heeft die kolenhandel waarschijnlijk van hem overgenomen, want ik heb Nand alleen gekend als schoenmaker.

De hoeve van Muizen of de Muizenhoeve

In een tijdspanne van een halve eeuw is het landelijke karakter van onze dorpen grotendeels verdwenen. Echte hoeven zijn er in onze dorpen nog bitter weinig te vinden. De tijd dat boerderijen met stallen en schuren, met weiden en winland, zoals de ouderen onder ons zich nog heel goed herinneren, overheersten in het dorp is definitief voorbij. Ook het landschap waarin tijdens de zomermaanden korenvelden het uitzicht van het dorp bepaalden en de beemden uitsluitend als hooiland gebruikt werden, is volledig veranderd. In dit nummer schrijft Frans Lens over de historische Muizenhoeve in Kessel...

Een van de voornaamste schranshoeven was de Muizenhoeve. Muizen? Het is niet wat je denkt. De hoeve ontleende haar naam aan een klooster gelegen in het dorp Muizen (Mechelen), waar omstreeks 1380 aan de kerk een kluis gebouwd werd. Mettertijd groeide ze uit tot een belangrijk klooster, waar omstreeks 1500 73 klooster- en lekenzusters samenwoonden. Rond de kluisnaarshut ontstond een belangrijk kloosterdomein met een kerk en de nodige kloostergebouwen, zoals een gastenverblijf, een rosmolen, een bakhuis, stallingen voor koeien en paarden, enz. Het eens zo bloeiende oord werd zoals vele andere, o.a. het nabijgelegen Lierse klooster van Nazareth op de Kloosterheide, tijdens de godsdiensttwisten in 1578 verwoest.

Het oudste nog bewaarde stuk dat handelt over eigendom van het klooster in Kessel dateert van 6 april

1502. Het betreft de aankoop van twee percelen grond, n.l. de Steenbeempt aan de Grote Nete en den Hontsbosch, palend aan de Oude Bevelsesteenweg voor een niet nader bepaald bedrag en drie mokens rogge voor het klooster van Nazareth en een veertel rogge voor de kerk van Kessel.(1)

Een huurcontract van het goed zoals het gelegen is “aen de Bogerste Heye” wordt bewaard in het stadsarchief van Mechelen. De huurder Jan Van de Sande nam in 1537 10 bunder bouwland en 8 bunder ‘groesen’, (gras-, weiland) in huur. Omgerekend betekent dit samen iets meer dan 23 ha. Als huur mocht de brave man jaarlijks 12 Rijnsgulden betalen en 28 veertel rogge aan het klooster leveren.

Jaarlijks kwamen daar nog een aantal verplichtingen bij, ‘kommer’ genaamd. De voornaamste waren de levering

van een veertel rogge aan de kerk van Kessel en een som geld ter waarde van 4 Rijnsgulden, 3 stuivers en 12 mijten aan “de Sinte Salvatoers capelrije” of kapelanie van Salvator in de kerk van Kessel. Het klooster van Nazareth werd bedacht met 3 mokens koren. Het Kapittel van Lier, verbonden aan de Sint-Gummaruskerk, kreeg 1/3 deel van de haver. Ook het Leuvense vrouwenklooster van Halfstrate, gesticht in 1415, werd niet vergeten en werd bedacht met een som geld (erfcijns), gevolg van de verkoop van een perceel grond in Kessel door dit klooster aan dat van Muizen. (2) Ook aan enkele private personen moest wat afgedragen worden.

De huurperiode bedroeg 12 jaar. De rogge werd jaarlijks in de kersttijd in Lier geleverd. De pachtsom vereffende de huurder “te Sinte Mertensmisse”. Het kaprijpe hout werd in twee parten verdeeld. De beesten, vooral de ‘vorrelen’ of jonge stieren, moesten goed opgesloten zitten, kwestie van geen schade aan te richten. Jaarlijks moest de huurder twaaf wilgen planten. De pachter was verplicht het huis “in goede reparaties van vitsen ende plackenen” te houden. Vitsen zijn jonge twijgen rijshout waaruit de wanden van de gebouwen gemaakt werden. Die werden vervolgens met leem ‘geplakt’ of ingestreken. Alle jaren was hij verplicht gedurende 4 dagen het strodak te onderhouden of te vernieuwen..

De mest mocht alleen gebruikt worden op het kloosterland. De laat of huurder moest opletten voor brandgevaar (vier en licht). In geval van schade zou hij die zelf moeten vergoeden. De schade aan “schouwe oft ove” moest hij tijdig herstellen

Tijdens de Franse Revolutie werd “de Muyse-hoeve...en ontrent 15 bunders ploegland en weyde”, in gebruik door P. Wellens, verkocht als zwart goed. De koper was een zekere Vangrimberghen.

De monumentale schuur die langs de zuidkant evenwijdig aan het woonstalhuis stond, ging rond middernacht op 10.08.1992 tegen de vlakte tijdens een geweldige orkaan, die heel wat vernielingen in Kessel veroorzaakte.

We herinneren ons nog heel goed hoe omstreeks 1970 in de lente tientallen, men spreekt zelfs van 40 tot 50, zwaluwnesten van “nonnekens” (huiszwaluwen) onder de afhangende pannen van de schuur hingen. De boerenzwaluwen maakten hun nesten in de stal. Nu zijn de ‘nonnekens’ verdwenen en blijven er nog enkele boerenzwaluwen hun nesten in de stal bouwen.

De oorspronkelijke hoeve zou volgens de huidige eigenaar een beetje verder noordwaarts gestaan hebben. Op het erf bevindt zich een eigenaardig hondenhok. Het heeft de vorm van een bijenkorf.

Het afweerkruis van de Muizenhoeve.

Het was een oude gewoonte om de “de kwade hand” uit het huis te weren door boven het keldervenster

Ingang Muizenhoeve. Tralies waren in vorige eeuwen zeker geen overbodige luxe. Bemerk ook de jaarsteen boven de deur.

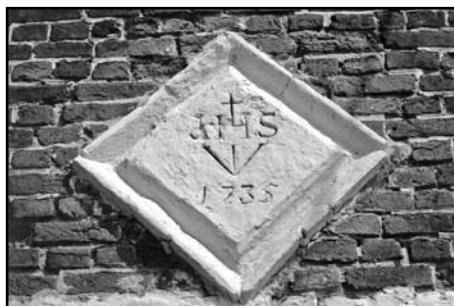
“zonder onsen cost (van) steenen ofte calc”.

In 1550 verhuurde het klooster de hoeve aan Gilis Van Leemput. Het graan moest in die periode in Mechelen geleverd worden.

In het voorjaar was de pachter verplicht de staat van de hoevegebouwen na te zien en herstellingen aan te brengen waar het nodig was. Hij moet “den clock” (3) onderhouden, de beek ruimen, grachten graven en zijn erf afsluyten alsoe hij vrede hebben wilt en bewaert wilt sijn”, of met andere woorden, hij moet dit doen om geen ‘ambras’ te hebben met wie dan ook.

De huidige woonstalhoeve werd in 1735 gebouwd. Op een marmeren votiefsteentje in de kelder staat in het Latijn vermeld dat abdis of priorin Van Ere dit plaatste op 9 mei 1735:

+
LAPIDEM
POSUIT
D. VAN ERE
PRIORISSA
IN MUYSE
9 MAI
1735

De jaarsteen boven de deur van de Muizenhoeve.

Een tweede, in witte steen, hangt boven de deur van de woning en vermeldt hetzelfde jaartal en de letters I.H.S., die staan voor Jesus hominum Salvator of Jezus Redder van de mensen. Tegelijkertijd is dit een verwijzing naar de verering van de (vroegere) kerk- en dorpspatroon van Kessel. (4)

De votiefsteen in de kelder.

De Muizenhoeve.

een kruis te schilderen, wat ook hier gedaan werd en in ere wordt gehouden.

In de onmiddellijk buurt van de boerderij ligt de bron van de Lindekensbeek, De haast legendarische dorpsonderwijzer L. Van Rompaey deed de beek zelfs ontspringen in het keldergat van de hoeve.

De Muizenhoeve voor 1940.

Op een zeldzame foto kan men het hele hoevecomplex bewonderen. Een tweede, waarop een priester, toont het oostelijke gedeelte van de hoeve, toen nog getooid met een strooiendak, dat vermoedelijk tussen beide wereldoorlogen verdween. De priester op een der foto's, een lid van de Kesselse familie Peeters, die toen de hoeve uitbaatte, was een van de drie 'nonkel pastoors' van tv-figuur Bart Peeters.

De laatste familie die hier nog op traditionele wijze boerde, was de

familie Frans en Wis Verelst, die in februari 1940 door de boeren van 't Heike of de Bogaertse heide en 't Visseneinde vanuit Herenthout feestelijk werd "ingehaald". Na de verhuis werd er in het nabijgelegen, ondertussen allang geleden verdwenen café De Kroon aan de Nieuwe Bevelsesteenweg, op kosten van de nieuwe boer een bieravond gehouden. Gedanst werd er natuurlijk ook!

De hoeve is eigendom van de familie G. Verelst, maar van enige landbouwactiviteit is al jaren geen sprake meer. Dergelijk monument mag niet verloren gaan.

Frans Lens.

Nota's:

Een bouwkundige beschrijving en enkele foto's van de hoeve zijn opgenomen in het boek "Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, dl 13 n4 – Provincie Antwerpen, Arrondissement Mechelen – Kantons Duffel – Heist-op-den-Berg., Turnhout 1997".

[1] Een veertel graan bedroeg volgens de Lierse maten 86,6 liter. 28 veertel betekenen zo maar eventjes 2 425 liter; Eén moken was 1/4 van een veertel of bijna 22 liter.

[2] Het klooster van Halfstrate bevond zich in Leuven en werd gesticht in 1415. En wat moet men

hiervan denken? In de 'Stadraet' werd bepaald "dat van nu voerdaen (voortaan) in de Halfstrate, te Loven, daer't Goetshuys van den XI^m maeghden (Godshuis van de 11000 maagden) binnen gelegen es, om den selven Godshuysse in meerder eren, ruste en vreden te wesen, gheene on-eersame wive of meysene van lichten leven (vrouwen of meisjes van lichte zeden) huysinghe hebben oft woenen in enegen manieren." (Coram Borch, Pynnoc, Januariu die ult. anno 1426. Groot Gemeyn Boeck, folio 273).

[3] Gaat het hier om een klokje dat in die tijd op het dak van de hoeve stond? Het werd geluid om de boer die zich ergens op het land bevond naar huis te roepen.

[4] Door een vergissing van het bisdom werd Salvator, de patroon van Kesselkerk, vervangen door Sint-Lambertus (na de Franse Revolutie). Onze huidige bisschop heeft de toestemming gegeven om de kerk opnieuw toe te wijden aan Salvator of Christus de Redder, de Zaligmaker. De kerkraad overweegt dit te doen, nadat de restauratie van de kerk voltooid is.

De hoeve, toen nog met strooiendak, en priester Peeters.

Daar zat is een ekster op 'nen boom

GEDICHTJES VAN TOEN

Daar zat is (eens) een ekster op 'nen boom
die riep oep (op) zaalgen toon :
Zaal en blaar / lis en laar / laar en lis
Vis en water / water en vis
Kat en kater / kater en kat
Muis en rat / rat en muis
Hier in huis / pier en storm
Storm en wind / kalf en kind
Kind en kalf / zot en half
Halve zot / ketel en pot
Pot en ketel / mauwe (made) en metel (metaal?)
Metel en mauwe / vogel en krauwe (kraai)
Krauwe en vogel / eirem (arm) en pover
Pover en eirem / hiejet (heet) en weirem (warm)
Weirem en hiejet / leir (leder) en kiejet (keet)
Kiejet en leir / appel en peir (peer)
Peir en appel / Jan de knapper
Knapperjan / die 't beter kan
Zeg het dan / Pierheinkesman

In de beginjaren van De Poemp gingen we met Meester Van Camp op bezoek bij Louis "Witje" Leysen en Marie Nelis (dochter van "den Grote Nelis") in Turnhout. Deze twee geboren Nijlenaars waren met hun hart steeds in Nijlen gebleven en konden ons zoveel vertellen over het Nijlen van vroeger. Wij hebben hen dan ook tot "erepoempiers" gepromoveerd. Het volgende "schokkelrijmpje" heeft Witje toen aan ons voorgedragen al schommelend op het oude "schokkelstoeltje" van zijn vader.

Petrus-Josephus "Jefke" Leysen, schrijnwerker, zoon van Heerke Leysen en vader van "Witje", had het voormelde houten stoeltje, met korte pootjes, gemaakt om te gebruiken als "schokkel" (schommel) stoeltje. Als Irmake, het jongste zusje van Witje, moest gaan slapen, nam vader Leysen haar in zijn armen, zette zich neer op het schommelstoeltje en bewoog op en neer bij het begin en einde van elk zinnetje van volgend rijmpje dat hij voordroeg.

En als op het einde van het rijmpje klein zusje sliep, zei Jefke Leysen zacht tegen zijn vrouw: "Mie, ze slaopt zeulle ..."

Ter herinnering aan Witje Leysen en met dank aan zijn dochter Louisa voor foto en tekst.

Jos Thys.

Deze foto van het gezin Jefke Leysen werd genomen tijdens de oorlog 14-18 om gestuurd te worden naar hun zoon en soldaat Alfons, die aan het front gedurende 4 jaren als schrijnwerker, in gevaarlijke omstandigheden, bruggen moest bouwen. Bovenaan links zoon Louis "Witje", vader Jefke Leysen, dochter Rosalia "Roos", dochter Louisa "Wis", en dochter Antonia. Onderaan dochttertje Irma en moeder Anna-Maria "Mie" Flerackers

Schitterend... “Geslepen in Nijlen”

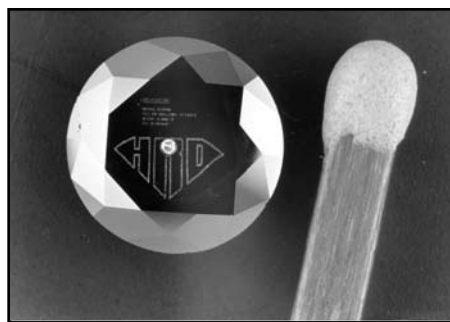
Sinds de oprichting van de heemkring in 1980 en het verschijnen van ons eerste driemaandelijks blad De Poemp op 1 mei 1981 en ons laatst uitgegeven nummer 63 van oktober 2009 hebben al heel wat Nijlenaren daarin een ereplaats gekregen omwille van één of meer uitzonderlijke daden of door hun verdienstelijke of opvallende levenswijze.

In ons bijna 30-jarige bestaan is in De Poemp zo een indrukwekkende galerij ontstaan van beleidsmensen, priesters, schoolmeesters, kunstenaars, kloosterzusters, wielrenners, turnleraars, voetballers, biljarters, gewichtheffers en gewone mensen. Om deze lijst nog aan te vullen word ik gestimuleerd door de woorden die onze voorzitter reeds schreef in het eerste nummer van De Poemp. “Wij beschouwen het als een van onze dringendste opdrachten nu te bewaren voor het nageslacht wat anders morgen reeds voor altijd zou verdwenen zijn. Het is hoog tijd dat wij luisteren naar de laatste getuigen van ons zo rijke volksleven van weleer.”

Daarom zijn wij op zoek gegaan (en we hebben het ook gevonden) naar het verhaal van de kleinste geslepen briljantjes (57 facetten) in de wereld, die het certificaat meekregen “geslepen in Nijlen. Het wordt verteld door de mensen die deze uitzonderlijke prestatie hebben verricht en door getuigen die het van dichtbij hebben meegemaakt.

Dit verhaal uit de Nijlense diamantwereld is geen verhaal over welstand en rijkdom, het gaat evenmin over de wanhopige strijd van vele diamantbewerkers om te overleven in de steeds meer wegwijnende nijverheid, maar het is een verhaal over prestige, stiel-liefde en vakmanschap. Zo goed als zeker nam dit verhaal een aanvang in het jaar 1958 door toedoen van diamantbewerker Albert Zweels uit Nijlen, die toen een

werkplaats (molen) huurde in de fabriek van Alfons Lenaerts (Fokke van Geel) in de Molenvaartstraat in Nijlen. Fons Lenaerts, die vader was van een groot gezin, maar die geen diamantslijper was, vond al eerder in bovengenoemde Albert Zweels, bekend om zijn stielkennis, de geschikte man om zijn zonen en dochter het slijpen aan te leren. Reeds kort na Wereldoorlog II kreeg Albert de oudste zoon Jos achter de molen. Later volgden ook dochter Philomeen en 6 zonen. Daarom besloot vader Lenaerts in 1956 een slijperij met 10 molens te bouwen voor zijn zonen en dochter. Toen die klaar was, verhuisde ook Albert Zweels (hij had de Lenaertsen achter de molen gehad in verschillende andere fabrieken) naar de nieuwe slijperij in de Molenvaartstraat in Nijlen.

Het kleinste briljantje (in het midden) naast een lucifer.

Tijdens de wereldtentoonstelling te Brussel in 1958 werd in het vermaarde diamantpaviljoen het kleinste briljantje ooit geslepen, tentoongesteld, compleet met zijn 57 facetten, geslepen door ene Albert Zweels (intussen overleden) met de vermelding “Geslepen in Nijlen.” Vast staat dat niet de eerste poging om dit bril-

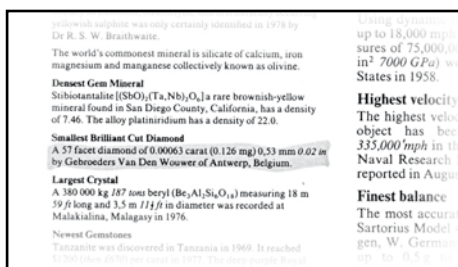
jantje te slijpen een goed resultaat gaf. Meer kleine steentjes werden geslepen, eer een perfect slijpsel werd bekomen. Maar over de grootte en het gewicht van dit steentje zijn de getuigen het niet eens. Getuige Philomeen Lenaerts, die in die tijd bij Albert Zweels achter de molen de stiel aan't leren was, sleep onder toezicht van Albert één van die kleine steentjes aan de onderkant, d.w.z. zij maakte 24 kleine facetjes (ere wie ere toekomt.)

Na een bezoek aan Victor Dieltjens, geboren Nijlenaar en beter gekend onder de naam Vic Pito (nu woonachtig in Berlaar), die kameraad aan huis was bij Albert Zweels, zijn wij toch wat wijzer geworden. Dankzij Vic en zijn seintje naar De Poemp kwam dit verhaal opnieuw in de belangstelling. Hij zegt dat Albert dit werkje uitvoerde op vraag van slijpersbaas Kuylen-Wijns uit Herentals, en dat het perfect geslepen steentje dat op de expo tentoongesteld werd, een gewicht had van ± 1500 stuks in één karaat. Dit onder voorbehoud, omdat een exacte weging van een zo'n miniem gewicht in 1958 (nog) niet mogelijk was. In elk geval een bewonderenswaardige prestatie. Maar hier eindigt het verhaal van het kleinste geslepen briljantje niet.

Het vervolg begint weer met Albert Zweels. Hoeveel jongeren hij heeft opgeleid tot diamantslijper is nog moeilijk te achterhalen, zijn bijdrage aan de uitbreiding van de stiel is uitzonderlijk. Zo kreeg hij ook achtereenvolgens de gebroeders Fons, Hugo en Boudewijn Van den Wouwer

(algemeen bekend als de mannen kickenboer) achter de molen. Nadat zij enkele jaren ervaring hadden opgedaan, besloten zij, ambitieus en leergierig als zij waren, te proberen hun leermeester te evenaren en zelfs te overtreffen.

Vader Van den Wouwer, die ook niet uit een slijpersfamilie afstamde, bouwde in 1966, na de leertijd van zijn zonen, voor hen een slijperij achter zijn huis in de Molenvaartstraat. Het plan om een kleiner briljantje te slijpen dan hun leermeester liet hen niet meer los. In 1968 ging de voorbereiding van start. De samenwerking tussen de broers verliep uitstekend. Precisiemateriaal werd vervaardigd, want als diamantslijper weet je dat het vasthouden van het steentje (verstellen) een heel moeilijk deel is van het slijpen, en een speciale motor werd geplaatst die een laag toerental van de schijf toeliet, 1000 tot 1500 toeren per minuut. (Voor grotere stenen is dat 3000 tot 3500 toeren per minuut.) Uiteindelijk slaagden zij erin dat jaar nog een briljantje te slijpen van 1587 stuks per karaat. Het steentje weegt precies 0,00063 karaat of 0,126 mg en was 0,53 mm op 0,02 mm groot, een prestatie die vele vakmensen niet voor mogelijk hadden gehouden. Het werd geregistreerd in het Guinness Book Of Records in 1968 als het kleinste ambachtelijk geslepen briljantje.

Uittreksel uit het Guinness Book of Records van 1968: de "Smallest Brilliant Cut Diamond" werd geslepen "by Gebroeders Van Den Wouwer of Antwerp!"

Talrijk waren de biedingen vanuit de diamanthandel om dat juweeltje in handen te krijgen. Tevergeefs, dat kleinood was niet te koop. Intussen hadden de broers Van den Wouwer

een eigen bedrijf opgericht onder de naam "Cupido Diamond N.V.", een naam die in Antwerpen bekend werd als fabrikant van eerste klas geslepen diamanten. Het idee om met dat kleine steentje een uniek juweel te maken begon met de aankoop van een 1,5 karaat wegende gitzwarte briljant. Het kleine helderwitte steentje werd door toedoen van H.R.D. (Hoge Raad voor Diamant) in het 57ste facet (de tafel) geplaatst; door het gebruiken van een laserstraal werd dat mogelijk. Zo ontstond een juweel, enig in de wereld.

Ondanks de niet ophoudende vragen om het juweel te verkopen bleef het een familiebezit. Totdat zij in 1996 bezweken voor het aanbod van een Libanese diamanthandelaar, een handelspartner van de broers, Mohammed Jaudat Nasser.

Tot hier kunnen wij het verhaal van het kleinste geslepen briljantje volgen. Wie er de vandaag de eigenaar van is, weten de Van den Wouwers niet, want heel recent kregen zij bericht van het overlijden van Jaudat Nasser. Waar het juweel gebleven is, blijft een open vraag.

Om deze bijdrage af te sluiten toch enkele bedenkingen. Het certificaat "Cut in Antwerp" is in de diamantwereld bewijs van betrouwbaarheid en perfect slijpsel. De Kempense (onder wie veel Nijlense) slijpers hebben sinds lang grote bijdragen geleverd aan het totstandkomen en voortleven van deze waardering. De makers van de kleinste geslepen briljantjes leverden een bewijs van de veelzijdige stielvaardigheid van de Nijlense diamantbewerkers. "Cut in Antwerp" is niet van toepassing op dit verhaal, maar "Geslepen in Nijlen" getuigt van de uitzonderlijkheid van dit slijpsel.

Hypoliet Budts.

Met veel dank aan Jos en Philomeen Lenaerts, Victor Dieltjens en aan Fons Van den Wouwer. Zonder hen zou dit verhaal niet geschreven zijn.

Unieke getuigenissen over het Kempense diamantverleden

Op maandag 7 december 2009 ging in het gemeentehuis van Nijlen een boeiende en interactieve tentoonstelling over het Kempense diamantverleden van start. Onze heemkring heeft ruim meegewerkt aan dit schitterende project. Aan de hand van unieke getuigenissen, foto's en filmfragmenten kan u de geschiedenis van het 'steentje' ontdekken. Wie was de eerste Kempense diamantbewerker? Wat is een 'naadtang'? Hoe was de sfeer in de ontelbare fabriekjes? Hoeveel verdienen de diamantbewerker? Hoe staat de Kempense diamantnijverheid er nu voor? In de tentoonstelling Schitterend Geslepen vindt u het antwoord op al die vragen.

De tentoonstelling in Nijlen loopt tijdens de openingsuren van het gemeentehuis nog tot woensdag 6 januari. Nadien gaat Schitterend Geslepen langs een tiental gemeenten in de provincie Antwerpen: Putte (9 tot 30 januari), Berlaar (2 februari tot 3 maart), Herenthout (6 tot 30 maart), Diamantmuseum Provincie Antwerpen (1 april tot 25 mei), Lille (29 mei tot 26 juni), Vorselaar (1 juli tot 1 september), Olen (6 tot 28 september), Herentals (2 tot 24 oktober), Lier (26 oktober tot 24 november) en Grobbendonk (vanaf 27 november 2010). De juiste adressen en openingsuren kan je vinden op www.kempenskarakter.be of opvragen op het nummer 014.21.97.00

Ook een fototentoonstelling

Van 7 december 2009 tot 6 januari 2010 kan je in de patio van het gemeentehuis van Nijlen ook de fototentoonstelling Het steentje in Nijlen, gisteren en vandaag... bezoeken. Etienne Van den Bulcke van Fotoclub Folerma toont er zijn kijk op enkele (voormalige) diamantwerkplaatsen.

Wat betekent OSB en BVA ?

Tijdens de slag om Antwerpen in de herfst van 1914 werd er zwaar slag geleverd voor de fortengordel rond Antwerpen, met in onze regio de forten Kessel, Lier en Broechem. In Kessel werden op last van de Belgische genietroepen verschillende woningen die in het interval van de forten lagen met de grond gelijk gemaakt. Zo verdween onder meer het historische Terlakenhof van baron de Roye de Wichem.

De jammer genoeg gesloopte OSB-woning in de Gasthuisstraat te Kessel.

OSB

Reeds tijdens de bezetting werd met de wederopbouw begonnen. De Duitse administratie organiseerde vanaf 1915 de wederopbouw. Zij wilde dat de verwoestingen die aangericht waren zo snel mogelijk opgeruimd werden. Buitenlands kapitaal maakte dit gedeeltelijk mogelijk. Zo werd de door de Duitsers in de as gelegde universiteitsbibliotheek van Leuven met Amerikaanse steun wederopgebouwd. In Lier kwam de wijk Zuid-Australië tot stand met Australisch kapitaal van de "Belgian Repatriation Fund".

Ook de Zwitsers boden financiële hulp met een fonds "Oeuvre Suisse Belge". In Kessel werden twee hui-

zen gebouwd met de hulp van dit fonds. Eén woning staat op de Liersesteenweg 18 met een steen "OSB 1920". Een andere woning stond op Gasthuisstraat 4 met een steen "OSB 1918". Rond Kerstmis 2008 werd die woning jammer genoeg gesloopt. Volgens de overlevering werden ook de twee hoeves op de Liersesteenweg (tegenover het jeugdcentrum van Lierse) en een hoeve van hetzelfde type in de Bartstraat gebouwd met de hulp van het "Oeuvre Suisse Belge". Bewijzen ontbreken echter.

De OSB-woning op de Liersesteenweg

Oprichter van het "Oeuvre Suisse Belge" was de Zwitserse architect Eugen Probst. In Zwitserland was hij de stuwende kracht achter de

"Burgerverein". Onder zijn impuls werden diverse historische burchten gerestaureerd. Over de activiteiten van het "Oeuvre Suisse Belge" hebben we tot op heden weinig teruggevonden. In Lier staan er drie woningen, met name Boomlaarstraat 29, Antwerpsestraat 55 (Leonidas) en Lisperstraat 7 (Citibank). Via het internet vonden we ook in Zemst nog een hoeve met een gevelsteen OSB. Een andere hoeve zou volgens de overlevering gebouwd zijn met hulp van het "Oeuvre Suisse Belge". Natuurlijk valt het niet uit te sluiten dat in andere regio's nog dergelijke gebouwen staan.

De gevelsteen van hoeve De Den.

BVA

Tijdens de wederopbouw na de Eerste Wereldoorlog tekende de Kesselse architect Emile Heylen zes hoeves voor de Lierse familie Bergmann-Van Acker. Alle hoeves dragen een gevelsteen BVA :

De Pronkstee, Pastoriestraat 48
De Putting , Puttingbaan 10
Den (H)aard, Lindekensbaan 68
De Varre, Lindekensbaan 93
Doefoepdehei, Vaerestraat 2-4
De Den, Heidestraat 50

Wie was deze familie Bergmann-Van Acker? George Bergmann was een vooraanstaand liberaal Liers politicus en burgemeester van 1848 tot 1872. George Bergmann had zes kinderen, van wie er twee belangrijk zijn voor ons verder verhaal: Anton (1835-1874) en Ernest (1841-1925). Anton is vooral bekend als auteur

Hoeve De Den in de Heidestraat te Kessel.

van “Ernest Staas, Advocaat”. In Lier kreeg hij een straatnaam en een standbeeld op de vest. Ernest was consul in Argentïe en liberaal senator voor het arrondissement Mechelen-Turnhout van 1900 tot 1921.

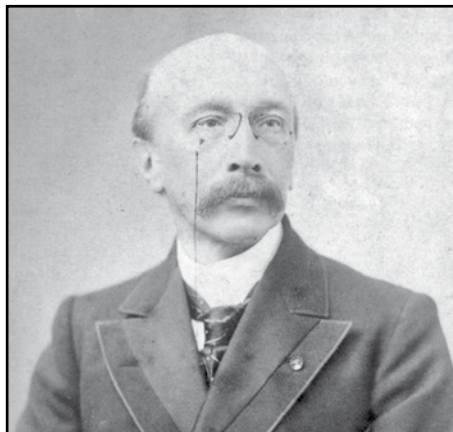
Veel belangrijker evenwel voor ons verhaal is notaris Modest Van Acker (1809-1896). Anton Bergmann trouwde in 1858 met zijn enige dochter Elisa(beth) Van Acker. Uit hun huwelijk werd een dochter Elisa (Lisette) (1859-1957) geboren. Na het overlijden van Anton op jonge leeftijd hertrouwde Elisa met Ernest Bergmann.

Tony Bergmann, Elisa Van Acker en Lisette.

Het fortuin van notaris Van Acker was enorm. Een overzicht van zijn nalatenschap in 1896 bedroeg liefst 96 foliovellen. Modest Van Acker bezat eigendommen in een dertigtal ge-

meenten, waaronder vele honderden hectaren bos, weiland en akkerland. In Lier bezat hij een honderdtal huizen, waaronder enkele prestigieuze woningen op de Grote Markt.

Ernest Bergmann.

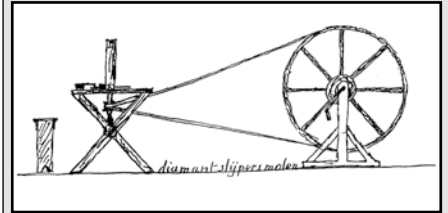
Het hele fortuin van Modest Van Acker en een gedeelte van het fortuin van George Bergmann (per slot van rekening ook geen onbemiddeld man) kwam terecht bij de kleindochter Lisette.

Lisette trouwde in 1879 met Octave Pouppez de Kettenis de Hollaeken. Zij hadden drie kinderen; Tony, Leon en Maurice.

De mythe dat Pouppez de Kettenis van Herentals naar Lier kon wandelen zonder zijn eigendom te verlaten, ging ook voor notaris Van Acker al op.

Hugo De Bot.

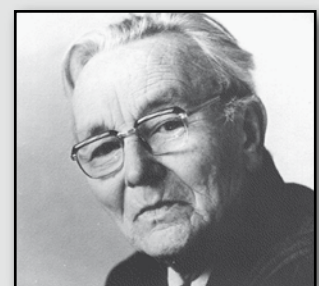
De Schijf van den Slijper

Meester Nelis tekent en beschrijft (nu meer dan een halve eeuw geleden) in zijn “Geschiedenis van Nijlen” hoe de eerste slijpersschijven aangedreven werden:

“In het begin was diamantslijpen een huisnijverheid. Op den zolder of in een kamer van het huis stond ‘de molen’: een groot wiel in een staander, dat gedraaid werd door een kleinen jongen en langs een riem de schijf van den slijper in beweging bracht. De stoom en de motorkracht deed de fabrieken ontstaan. De electriciteit herstelde het thuiswerk. Honderden huizen hebben een kleine werkplaats. Bij velen staat de elektrische molen in de keuken en niet weinige huishoudens tellen onder hun leden een of meer diamantbewerkers”.

Een merkwaardige brok dorps-geschiedenis van de Nijlense heemkundige “avant la lettre” die de door “Schitterend Geslepen” ingezamelde mondelinge getuigenissen alleen maar bevestigt!

Wijnen Meester Jos Nelis

Nijlen vroeg twee bruggen over de Kleine Nete

De kanalisatie van de Kleine Nete was niet meteen een onverdeeld succes bij onze boeren in de jaren dertig van de 19de eeuw. Een klad wadden werd afgeschaft, terwijl niet onmiddellijk vervangende bruggen gebouwd werden. Bij de verhoging van de dijken moest onder meer de wijk *Elsendonck* geduld hebben. Het nettoresultaat was dat de weilanden en beemden tot een eind in de 20ste eeuw bij een forse zomerse onweersbui overstromden.

Overigens was het een nogal eenzaam gebied waar vissers, jagers en stropers mekaar in meestal goede verstandhouding tegenkwamen en de “garde pêche” en de “gendarmen” verschalkten. In een tijd dat er in Nijlen ongeveer één café was per 7 volwassenen viel er ook langs de Nete wat te drinken. Ik denk daarbij natuurlijk aan het Badhuis op de grens van Kessel en Emblem. Maar ook hogerop, bij Broeker Goormans aan de Broechemsesteenweg, stond de Leuvense stoof en een druppel klaar voor de dorstigen. Op weg naar Sas 2 had je in Nijlen op de Bist twee gelegenheden die je met wat goede wil “caféke” kon noemen. Ze lagen vlak naast mekaar aan weerszijden van een met bulten en kuilen bezaaid zandpad. Aan de kant van “den Bruine” heette het “café” “In Rome”, aan de andere kant, daar waar de pendelaar nog gewoond heeft, “In de Grote Pint”. (Dat huisje is nu afgebroken). Nog hogerop, in het sashuis op de grens van Nijlen met Grobendonk, aan Sas 3, woonde “Mie van ‘t Sas”. Mie had een jongen, Fik van ‘t Sas, en een dochter, Lin van ‘t Sas. Mie was een zuster van mijn grootmoeder, Cisca Verboven. Bij Mie kwam er altijd volk over de vloer en ze had dan ook altijd wat in huis. Had een jager een haasje kunnen verrassen, dan was Mie bereid het te bereiden, zodat aangename geuren heel de sasomgeving vulden. En Sas 2? Hier tasten wij wat in het duister. Maar we mogen allicht

aannemen dat ook daar “wat in huis was” om de eenzame passanten te troosten...

De Nete in de gemeenteraad

De Nete liet niet alleen haar sporen na in het landschap. Ook in de Nijlense gemeenteraad had men het geregeld over de rivier, zo blijkt onder meer uit de gemeentearchieven die wij konden inzien. Een paar voorbeelden:

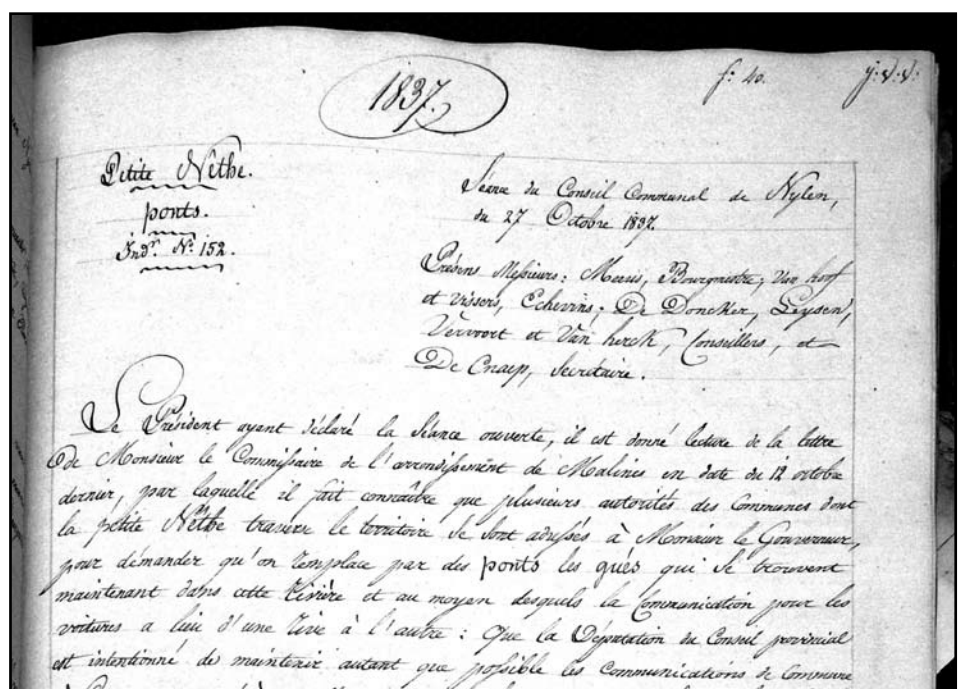
- Gealarmeerd door de “Commissaire de l’Arondissement de Malines” vroeg de Nijlense gemeenteraad al op 27 oktober 1837 aan het provinciebestuur om de bouw van twee bruggen over de Kleine Nete: één in de nabij-

heid en stroomafwaarts van Sas 2, een tweede stroomafwaarts van Sas 3 op de plaats “Groot Elsendonck” geheten. Alle mogelijke argumenten werden door de gemeenteraad hierbij in het Frans aangedragen, van hooien tot “communicatie” met de aangrenzende gemeenten!

- In 1842 was het geduld van onze gemeentevaders blijikbaar uitgeput, want tot tweemaal toe vragen zij “den provincieraad van Antwerpen” in het Nederlands om de bouw van een brug aan Sas 2. Zij stellen verder vast “dat op den linker boord van de Nêthe er nog altijd dijken ontbreken”. Een en ander “veroorzaakende merkelijke schade, bijzonderlijk tijdens dat het gras staat te groeyen!” Uiteindelijk kwamen er zowel nabij Sas 2 als Sas 3 bescheiden bruggetjes, terwijl er nog verschillende keren aan de dijken werd gedokterd...

Voorlopig besluit

Onze dorpen liggen in de twee armen van de Nete. Het zilveren rivierlint

De gemeenteraad van Nijlen vraagt in 1837 “en français” aan het provinciebestuur om twee bruggen over de “Petite Nêthe”. (kopie uit het verslagboek).

Het bruggetje van Sas 2 (circa 1960?).

verbindt onze Kempense gemeenten. De rivier doet ons terugdenken aan de tijd toen de mensen nog hard

aaneenhingen, zoals Wim Van Gelder in “Het Badhuis” schrijft: “Ze hielden van elkaar en hielpen elkaar wanneer het nodig was. Ze kenden elkaar in voorspoed en tegenspoed, bij nacht en ontij wanneer ze elkaar stropend tegenkwamen op de Nete-dijken. Wanneer iemand ziek was, hielpen ze met pikken, dorsen en hooien...” Een mooie gedachte bij het (voorlopige) besluit van dit verhaal over de Kleine Netel!

Walter Caethoven.

Dank voor de medewerking aan Willy Van Tendeloo, Willy De Swert, Irène Dom, Hilda De Haes en Alfons Lenaerts.

750 jaar

Bevel!

Bevel heeft in 2010 een dubbele Breden om te gedenken en te vieren. Omstreeks 1260, zo wordt in de geschiedenis verteld, gebeurde de wonderlijke genezing van een herder. Overmand door koorts dronk hij boven op een heuvel water uit een bron, waste zich ermee en genas. Hij plantte er een houten kruis waar weldra vele bedevaarders naartoe kwamen om bevrijd te worden van koorts. Die heuvel is sindsdien een wijd en zijd bekend bedevaartsoord geworden, Kruiskensberg.

Ook staat het vast dat in 1260 voor het eerst een pastoor van Bevel vermeld wordt, nl. “magister Joannes curatus de Beverle”, of magister Joannes, pastoor van Bevel.

Onze heemkring doet bij dezen een oproep tot de Bevelnaren om dit 750-jarige bestaan van parochie, dorp en Kruiskensberg te herdenken. Waarom zouden enkele mensen, verenigingen...de koppen niet bij elkaar steken om een viering te organiseren? Wij denken bijvoorbeeld aan een tentoonstelling in de voor de gelegenheid mooi versierde kerk, waarin de aandacht gevestigd wordt op de kerk zelf. Een tentoonstelling waarin ook teruggekeken wordt op de geschiedenis van Kruiskensberg en het dorp Bevel (oude postkaarten, archiefplannen, oude stukken...enz.). Op medewerking van De Poemp mag alvast gerekend worden, maar het initiatief moet wel van de Bevelse bevolking zelf komen. Wie begint eraan?

De tijd verricht onherroepelijk zijn werk. Zeker, hij zorgt voor het perspectief dat de snijkant van gebeurtenissen wat afzoet, zoals meneer De Deyne al schreef in “Losse Flodders”. Maar hij knaagt ook, beetje bij beetje, aan mensen en dingen tot zij in de nevelen van de geschiedenis verdwijnen. Soms echter komen verdwenen gewaande dingen-van-toen plots weer opdagen. Dat kan ons blij of droef stemmen, maar het is altijd interessant. En dus hebben wij het in De Poemp af en toe over dingen die aan “de tand des tijds” ontsnapt. Of net niet.

Het Badhuis

Zo trof ons onlangs het verbleekte straatnaambord op het Badhuis van 1897 in Kessel (foto). “Emblem steenweg” kunnen wij nog net lezen. Het herinnert ons aan de tijd toen de steenweg van Kessel-Station naar Emblem nog voor het Badhuis liep en toen in de warme maanden duizenden kwamen zwemmen aan

“Emmelen sas”. Maar ook daar heeft de twintigste eeuw met zijn vervuiling toegeslagen, zodat begin de jaren zestig geen zwemmer zich nog in het besmette Netewater mocht wagen. Misschien is er toch nog hoop op het terugkeren van dat zwemplezier, want er zit (door de zuiveringsstations?) weer vis op de rivier... Het sas is echter lang verdwenen en de Nete loopt nu in een strakke lijn een eindje van het café.

De nieuwe steenweg Kessel-Emblem werd een gestroomlijnde asfaltweg, achter het café. Aan “Emmelen sas” herinneren vandaag nog alleen het Badhuis, alias het Maison des Bains en, aan de overkant van de brugramp, het saswachtershuisje. Het café wordt nog steeds door Leo van de stichtende “dynastie” Vrancx, en zijn vrouwtje Josephine Peeters uitgebaat...

Het verbleekte straatnaambord op het Badhuis.

En waar de ster...

Als een blijvende herinnering aan de onvergetelijke opvoeringen van het kerstspel “En waar de Ster bleef stille staan” door de Kesselse toneelgroep Salvatore op het domein van en in de Kleine Gasthuishoeve zelf, bouwde de gastvrije familie Guido en Rose - Marie Verbist-Verreydt, ter gelegenheid van de jubileumopvoering van het kerstspel

een kapelletje ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën. (Kerstmis 2007).

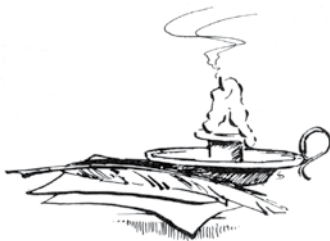
In het dreefje dat naar de Kleine Gasthuishoeve leidt, staat nu een sierlijk stenen kapelletje. Het ontwerp is van broer en schoonbroer Marc, die zijn inspiratie ging zoeken bij Felix Timmermans. In een holte werd een oorkonde geplaatst met de

namen van alle medewerkers die ooit aan “de Ster” hebben meege- werkt. Emmanuel Verreydt, - nog een broer van -, die als jonge man het Salvatorbeeld maakte dat boven de kerkdeur staat, kapte met veel liefde, heel kundig en knap het wit- stenen beeldje dat nu het kapelletje siert. De steen is nog afkomstig van de Gentse St.-Annakerk. Die steen wordt niet meer ontgonnen. Het is na- melijk Avandersteen van Avesnes-le- sec nabij Valenciennes (Scheldebron in Frankrijk). Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën of Zeven Smar- ten wordt meestal voorgesteld met gekruiste handen en met een zwaard in de borst en zeven wonden. Die laatste attributen werden weggelaten om meer overeenstemming te vinden met de lielevrouwkens van de Ster, het is dus een beetje op Timmermans’ wijze. Het werd in de kersttijd in aanwezigheid van alle medewerkers van de Ster plechtig ingewijd.

Twee boeken Poemp!

... zo titelden wij in ons vorig nummer. Helaas stopte ondertussen het Openbaar Psychiatrisch Ziekenhuis in Geel met het inbinden van tijdschrif- ten. Slechts een paar Poempisten werden er in extremis nog geholpen. En nu? Wij zoeken opnieuw een goede inbinder met schappelijke prijs en houden u op de hoogte. Even geduld nog!

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie : Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Rik Claes, Hugo De Bot, Flor Dieltjens, Herman Engels, Frans Lens, Jos Thys, Pol Van Camp, Ludo Van Gestel

Fotografie : Walter Caethoven

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

Je kan onze “Poemp” ook op het internet vinden. We beschikken over een eigen, volwaardige webstek. Het adres is: www.depoemp.be . En natuurlijk hebben wij ook een e-postadres: post@depoemp.be .

We ontvangen even graag een gewoon briefje. Dat kan via volgend adres: De Poemp, Zandvekenvelden 12A te 2560 Nijlen. Wie beschikt er bijvoorbeeld nog over oude foto's of illustraties? Schrijven maar!

© 2009 - Heemkring Davidsfonds Nijlen

Nieuwe abonnementen : Stort 7 Euro op rekening 853-8126108-62 van DF Nijlen met vermelding van naam, adres en “abo Poemp”.

DE POEMP □ DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN □ ZESTIENDE
REEKS □ NR. 64 □ WINTER 2009 □ V. U. : WALTER
CAETHOVEN - ZANDVEKENVELDEN 12A - 2560 NIJLEN